

УДК 616.891.6/.7(057.875); 159.9.019.4; 378.175.2; 004.738.5

Світлана МОРОЗ

доктор медичних наук, професор, Комунальне підприємство «Дніпровська багатoproфільна клінічна лікарня з надання психіатричної допомоги» Дніпропетровської обласної ради, вул. Бехтерева, 1, м. Дніпро, Україна, 49115 (psookbm@gmail.com)

Владлена СЕМЕНІХІНА

кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини, ТОВ «Європейський медичний університет», вул. Дзяка Георгія академіка, 3, м. Дніпро, Україна, 49005 (psookbm@gmail.com)
ORCID: 0000-0002-8527-7775

Олександр ШИРОКОВ

кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини, ТОВ «Європейський медичний університет», вул. Дзяка Георгія академіка, 3, м. Дніпро, Україна, 49005 (shuravey@ukr.net)
ORCID: 0000-0002-8029-9924

Ольга БОЙКО

кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини, ТОВ «Європейський медичний університет», вул. Дзяка Георгія академіка, 3, м. Дніпро, Україна, 49005 (mail@dmnitm.edu.ua)

Сергій АГАРКОВ

доктор медичних наук, професор кафедри внутрішньої медицини, ТОВ «Європейський медичний університет», вул. Дзяка Георгія академіка, 3, м. Дніпро, Україна, 49005 (mail@dmnitm.edu.ua)
ORCID: 0000-0002-8945-2243

Бібліографічний опис статті: Мороз С., Семеніхіна В., Широков О., Бойко О., Агарков С. (2024). Аналіз впливу змішаної форми навчання на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти: стан, психотерапевтичний вплив і його ефективність. *Фітотерапія. Часопис*, 2, 29–35, doi: <https://doi.org/10.32782/2522-9680-2024-2-29>

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СТАН, ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЙ ВПЛИВ І ЙОГО ЕФЕКТИВНІСТЬ

Актуальність. Сучасні технології роблять освіту доступною будь-де, що важливо в умовах загроз. Воєнні дії підвищують ризик психологічних проблем у студентів, а змішана форма навчання може викликати тривогу. Водночас вона забезпечує доступ до психологічної підтримки, знижуючи стрес. Важливо дослідити вплив змішаної форми навчання на психічне здоров'я студентів у кризових умовах і розробити стратегії підтримки для покращення їхнього благополуччя.

Мета дослідження – аналіз впливу змішаного формату навчання на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти.

Матеріал і методи. У дослідженні змішаної форми навчання в ТОВ «Європейський медичний університет» узяли участь 120 здобувачів вищої освіти. Ми застосували інтерв'ювання для оцінювання їхнього психічного здоров'я. Оцінювання ефективності проводили за допомогою психодіагностичних методів до та після програми.

Результати дослідження. Досліджено вплив змішаної форми навчання на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти в кризових умовах. За результатами інтерв'ювання виявлено, що додаткові програми підтримки значно полегшують психологічний стан здобувачів вищої освіти. Після участі в психологічних інтервенціях тривожність знизилася на 30%, а депресія – на 25%. Статистичний аналіз підтвердив, що активна участь у віртуальному навчанні сприяє навчальному успіху й задоволенню від навчання в здобувачів вищої освіти. Наші результати свідчать про важливість подальших досліджень і розроблення програм психологічної підтримки для здобувачів вищої освіти в кризових ситуаціях.

Висновок. Досліджено вплив змішаної форми навчання на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти. Перехід до цієї форми навчання зумовлює збільшення стресу, тривожності й депресії. Проте додаткові програми підтримки допомагають зменшити ці негативні ефекти, підкреслюючи значення ефективних психологічних ресурсів для здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: змішана форма навчання, он-лайн навчання, дистанційна освіта, стрес, тривога, депресія, психологічна підтримка.

Svitlana MOROZ

Doctor of Medical Sciences, Professor; Municipal Enterprise “Dnipro Multidisciplinary Clinical Hospital for Psychiatric Care” of the Dnipro Regional Council, Bekhtierieva str., 1, Dnipro, Ukraine, 49115 (psookbm@gmail.com)

Vladlena SEMENIKHINA

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of the Department of Internal Medicine, European Medical University LLC, Academician G. Dziak str., 3, Dnipro, Ukraine, 49005 (psookbm@gmail.com)
ORCID: 0000-0002-8527-7775

Oleksandr SHYROKOV

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of the Department of Internal Medicine, European Medical University LLC, Academician G. Dziak str., 3, Dnipro, Ukraine, 49005 (shuravey@ukr.net)
ORCID: 0000-0002-8029-9924

Olga BOYKO

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of the Department of Internal Medicine, European Medical University LLC, Academician G. Dziak str., 3, Dnipro, Ukraine, 49005 (mail@dmitnm.edu.ua)

Sergiy AGARKOV

Doctor of Medical Sciences, Professor of the Department of Internal Medicine, European Medical University LLC, Academician G. Dziak str., 3, Dnipro, Ukraine, 49005 (mail@dmitnm.edu.ua)
ORCID: 0000-0002-8945-2243

To cite this article: Moroz S., Semenikhina V., Shyrovkov O., Boyko O., Agarkov S. (2024). Analiz vplyvu zmishanoi formy navchannia na psykhychnie zdorovia здобувачів вищої освіти: стан, психотерапевтичний вплив і його ефективність [Analysis of the influence of blended learning on the mental health of higher education learners: status, psychotherapeutic impact, and its effectiveness]. *Fitoterapiia. Chasopys – Phytotherapy. Journal*, 2, 29–35, doi: <https://doi.org/10.32782/2522-9680-2024-2-29>

ANALYSIS OF THE IMPACT OF A MIXED FORM OF EDUCATION ON THE MENTAL HEALTH OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION: STATE, PSYCHOTHERAPEUTIC INFLUENCE AND ITS EFFECTIVENESS

Actuality. Modern technologies make education accessible anywhere, which is crucial in times of threats. Armed conflicts increase the risk of psychological problems among students, and blended learning may trigger anxiety. However, it also provides access to psychological support, reducing stress. It is important to investigate the impact of blended learning format on the mental health of students in crisis conditions and develop support strategies to improve their well-being.

The aim of our study includes analyzing the influence of the Blended learning format on the mental health of higher education learners.

Material and methods. The study involved 120 higher education learners in the blended learning program at the “European Medical University”. We used interviews to assess their mental health. The effectiveness assessment was conducted using psychodiagnostic methods before and after the program.

Research results. The impact of blended learning on the mental health of higher education learners in crisis conditions was examined. According to the interview results, additional support programs significantly alleviated the psychological state of higher education learners. After participating in psychological interventions, anxiety decreased by 30%, and depression by 25%. Statistical analysis confirmed that active participation in virtual learning contributes to academic success and satisfaction among higher education learners. Our results underscore the importance of further research and the development of psychological support programs for higher education learners in crisis situations.

Conclusion. The impact of blended learning on the mental health of higher education learners has been investigated. Transitioning to this form of education leads to increased stress, anxiety, and depression. However, additional support programs help mitigate these negative effects, emphasizing the importance of effective psychological resources for higher education learners.

Key words: blended learning format, online learning, distance education, stress, anxiety, depression, psychological support.

Вступ. Актуальність. У сучасному світі, де швидкість змін набула безпрецедентних розмірів, освіта переживає період значних перетворень. Застосування інтернету й технологій інформаційного зв'язку дає можливості отримувати знання та навички з будь-якого місця світу, розширюючи обсяги доступної освіти для мільйонів людей. Особливо актуальним стає використання онлайн-формату освіти в умовах загроз і викликів сьогодення,

коли заклади вищої освіти можуть бути закриті або небезпечні для відвідування (Kozhina, 2018).

Воєнні дії, які можуть відігравати роль катастрофічного стресора, істотно підвищують ризик розвитку психологічних проблем серед здобувачів вищої освіти. У таких умовах перехід до змішаного формату навчання може стати не лише виходом зі складної ситуації, а й новим джерелом стресу та неспокою для здобувачів вищої освіти. Перехід до дистанційного

навчання може викликати невпевненість і тривогу, пов'язану з незнайомістю з новими технологіями, відсутністю прямого спілкування з викладачами й одногрупниками, а також страхом перед невдачами в онлайн-середовищі (Smulson, 2012).

Однак перехід до онлайн-формату навчання також відкриває нові можливості для психологічної підтримки та забезпечення стабільності психічного здоров'я. Завдяки інтернету здобувачі вищої освіти можуть отримувати доступ до психологічних послуг і консультацій у будь-який час, не покидаючи домівки. Багато закладів вищої освіти надають онлайн-консультування та психологічну підтримку для своїх здобувачів вищої освіти, що може сприяти зниженню рівня стресу й покращенню психічного благополуччя (Shevchenko, 2018).

Умови воєнного стану в Україні створюють непередбачувані та небезпечні умови для здобувачів вищої освіти, які можуть посилити емоційний дискомфорт і стрес (Walsh, 2011). У таких умовах особливо важливо дослідити вплив змішаного формату навчання на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти, розробити ефективні стратегії психологічної підтримки й вивчення різних аспектів цього впливу, урахувавши як позитивні, так і негативні сторони, з подальшим розробленням рекомендацій для покращання психологічного благополуччя здобувачів вищої освіти в подібних кризових ситуаціях.

Мета дослідження – аналіз впливу змішаної форми навчання на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти під час воєнного стану та його психотерапевтичну корекцію.

Матеріали та методи дослідження. Дослідження, яке проводили протягом 2021–2023 рр., включало контингент здобувачів вищої освіти ТОВ «Європейський медичний університет» (м. Дніпро), які навчалися в змішаному форматі.

Кількість учасників дослідження становила 120 осіб без розподілу за гендерними особливостями. Залучені представники різних спеціальностей і курсів для більш широкого розгляду впливу змішаного формату навчання на психічне здоров'я.

Як методи дослідження використовували комбінований підхід, який включав як кількісні, так і якісні методи.

Для кількісного аналізу застосовували опитування, спрямовані на вивчення рівня стресу, тривожності й депресії серед здобувачів вищої освіти. Опитування базувалося на шкалі депресії Гамільтона (Hamilton Rating Scale for Depression, HDRS) (Hamilton, 1960; Bagby, 2004), також шкалі тривоги Спілбергера (State-Trait Anxiety Inventory, STAI) (Saracino, 2018; Reznuchenko, 2020), на шкалі сприй-

нятого стресу (Perceived Stress Scale, PSS) (Peter, 2010; Veldbrekht, 2022).

У якісному дослідженні використовували фокус-групи й інтерв'ю для отримання глибшого розуміння досвіду здобувачів вищої освіти зі змішаною формою навчання та їхніх психологічних реакцій на неї. У фокус-групах та інтерв'юванні брали участь 55 здобувачів вищої освіти. Ми також вивчили практики і стратегії, які здобувачі вищої освіти використовують для подолання стресу й покращання свого психічного благополуччя під час змішаної форми навчання в умовах кризи та конфлікту. Крім того, аналізували статистичні дані з платформ навчання для оцінювання активності здобувачів вищої освіти та їхньої успішності в онлайн-середовищі.

Дослідження включало дві основні групи здобувачів вищої освіти: експериментальну й контрольну.

У рамках експериментальної групи реалізовані різноманітні психологічні програми підтримки (Herasymenko, 2018), спрямовані на зниження рівня стресу та підвищення психічного благополуччя. У цій групі взяли участь 60 здобувачів вищої освіти.

Контрольна група, у свою чергу, навчалася в змішаному режимі навчання без отримання будь-яких додаткових психологічних інтервенцій або програм підтримки. У контрольній групі брали участь 60 здобувачів вищої освіти.

Важливим аспектом дослідження було збирання й аналіз даних з обох груп здобувачів вищої освіти для порівняння ефективності різних підходів до психологічної підтримки в умовах навчання в змішаній формі під час кризової ситуації.

Ефективність запропонованої програми психокорекції та психопрофілактики оцінювали психодіагностичним методом через порівняльне оцінювання за допомогою шкали соціальної тривожності М. Лібовіца (Liebowitz. Social Anxiety Scale, LSAS) (Batsylieva, 2020; Clark, 1995; Myriam, 2016).

Результати дослідження та їх обговорення. Під час дослідження вивчали різні аспекти змішаного формату навчання, включаючи аналіз його зв'язку з рівнем стресу, тривоги й депресії серед здобувачів вищої освіти. Акцентуючи на міждисциплінарний підхід, ми прагнемо виявити і проаналізувати різні фактори, які впливають на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти в умовах змішаної форми навчання в кризових умовах. Особливу увагу звернуто на вивчення можливих стратегій психологічної підтримки й адаптації здобувачів вищої освіти до нових умов навчання, що може допомогти забезпечити їхнє психологічне благополуччя та навчальний успіх в кризових умовах.

Наша мета не обмежується лише встановленням фактів. Ми прагнемо розробити конкретні рекомендації для освітніх установ і психологічних служб з метою оптимізації умов навчання й забезпечення

психологічної підтримки здобувачів вищої освіти у важливий період їхнього життя. Наша робота спрямована на підвищення рівня адаптивності, психологічної стійкості й успішності здобувачів вищої освіти, які стикаються з викликами змішаного формату навчання в умовах кризи.

Цей підхід дав змогу зрозуміти, які саме програми й інтервенції найбільш ефективні для зменшення стресу та покращання психічного здоров'я здобувачів вищої освіти в кризових ситуаціях.

Під час аналізу кількісних даних, зібраних через інтерв'ювання, ми виявили, що 78% здобувачів вищої освіти, які перейшли на змішану форму навчання через кризові обставини, відчувають підвищений рівень стресу, що становить значну частину вивченого контингенту. Додатково 65% здобувачів вищої освіти страждають від тривожності, а 53% демонструють ознаки депресії, що свідчить про серйозні виклики, з якими стикаються учасники змішаного формату навчання в умовах кризи. Питання інтерв'ювання стосувалися різних аспектів психічного стану здобувачів вищої освіти, таких як їхні відчуття стресу, рівень тривожності й симптоми депресії.

Як можна бачити з рис. 1, переважна частина респондентів страждає від тривоги, що не може бути розцінено як єдиний вплив на досліджених, тому, виходячи із загальної картини, бачимо, що інші показники теж мають досить великі значення.

При цьому сам рівень стресу в 60% респондентів був на рівні від 14 до 21 бала, що можна розцінити як помірний рівень, 18% мали показник від 27 до 32 балів, що можна розцінити як виражений рівень, і 22% показали низький рівень із показником від 9 до 13 балів, що свідчить про наявність пограничного стану. Тривога градується в таких показниках: 35% респондентів мають показник від 18 до 30, що свідчить про низький рівень розладу, 56% із показником від 36 до 43 балів, що дорівнює помірному рівню, і 9% респондентів мають високий рівень. Стосовно депресії отримано такі результати: від 10 до 16 балів, що свідчить про легкий депресивний розлад 41%, від 20 до 23 балів, що дорівнює депресивному розладу середньої важкості 10%. Це можна наочно побачити на рис. 2.

Під час якісного дослідження через фокус-групи й інтерв'ю 85% учасників відзначили відчуття соці-

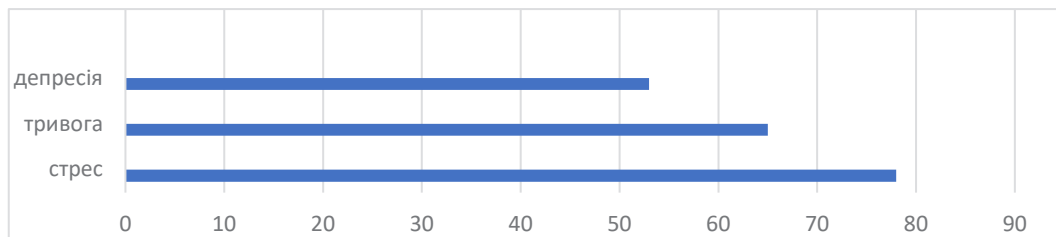

Рис. 1. Аналіз кількісних даних серед досліджених здобувачів вищої освіти, у відсотках

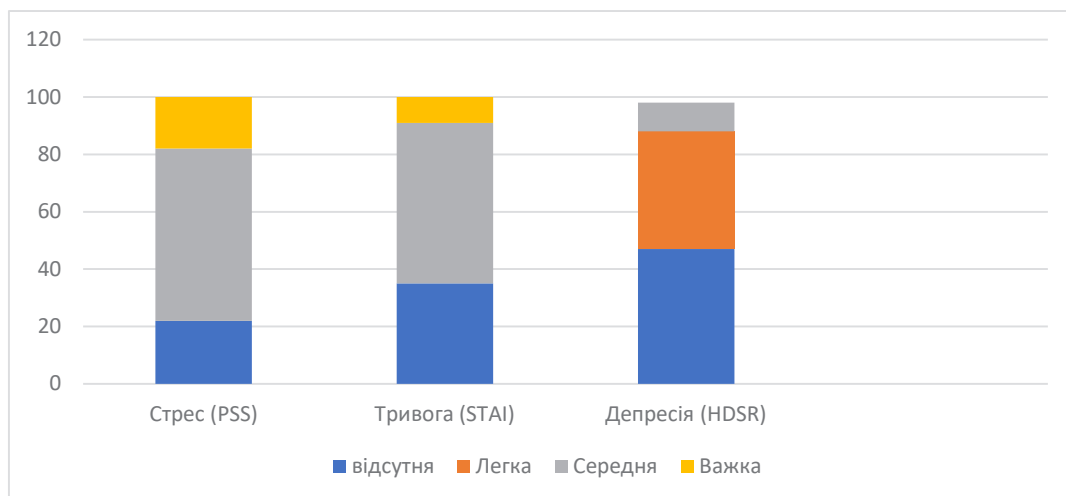

Рис. 2. Рівень стресу, тривоги й депресії серед досліджених здобувачів вищої освіти, у відсотках

альної ізоляції та відсутності підтримки від колег і викладачів як основний фактор, що впливає на їхнє психічне благополуччя в онлайн-середовищі. При цьому 72% здобувачів вищої освіти відчувають загальну невпевненість у майбутньому через нестабільну ситуацію в країні.

Порівняння ефективності психологічної підтримки в експериментальній і контрольній групах указує на те, що здобувачі вищої освіти, які отримували додаткові програми підтримки, демонстрували значне полегшення в психологічних показниках. Порівняно з контрольною групою, у якій не надавали додаткові інтервенції, здобувачі вищої освіти експериментальної групи відзначили зниження рівня стресу на 40%, що є вражаючим результатом і свідчить про ефективність застосованих програм.

В експериментальній групі здобувачів вищої освіти, крім зазначених психологічних інтервенцій, застосовували індивідуальні консультації з психологами та психіатрами для розроблення персоналізованих стратегій управління стресом і поліпшення психічного стану. Також для забезпечення додаткової підтримки здобувачам вищої освіти були доступні онлайн-комунікаційні платформи, де вони могли обговорювати свої проблеми й ділитися досвідом з однокурсниками та фахівцями. Ці інтерактивні обговорення давали змогу здобувачам вищої освіти відчувати підтримку спільноти і сприяли їхньому психічному благополуччю.

Крім того, виявлено, що рівень тривожності серед учасників експериментальної групи зменшився на 30%, що підтверджує успішність психологічних інтервенцій у зменшенні психічного дискомфорту. Додатково в цій же групі спостерігалось зниження рівня депресії на 25%, що вказує на позитивний вплив програм підтримки на загальний психічний стан здобувачів вищої освіти. Такий успіх свідчить про важливість і необхідність психологічної підтримки в змішаній формі навчання під час кризових ситуацій.

Крім індивідуальних консультацій і спільноти на онлайн-платформах, учасникам експериментальної групи надавалися також тренінги з медитації та релаксації. Ці практики сприяли зниженню рівня стресу і тривожності, покращанню загального самопочуття здобувачів вищої освіти. Крім того, у рамках психологічної підтримки учасникам експериментальної групи надавалися психоосвітні матеріали та ресурси для саморозвитку й самопізнання, що додатково сприяло їхньому психічному здоров'ю.

Таким чином, успішність програм підтримки в експериментальній групі свідчить про необхідність та ефективність інтеграції психологічних послуг

у процес змішаного формату навчання під час кризових ситуацій. Важливим складником таких програм є індивідуальний підхід до кожного здобувача вищої освіти, урахування його особистих потреб і можливостей, а також підтримка соціальної спільноти й взаємодія з фахівцями з метою покращення психічного стану та загального самопочуття.

Після проведення статистичного аналізу даних із платформ навчання ми отримали цікаві результати, які свідчать про важливість активної участі здобувачів вищої освіти у віртуальному навчальному середовищі.

Зокрема, за допомогою кількісного аналізу, який включав обробку даних і порівняння різних груп, встановлено, що здобувачі вищої освіти, які активно взаємодіють з онлайн-ресурсами й беруть участь у колаборативному навчанні, досягають на 15% більшої успішності в навчанні порівняно з тими, хто менше залучений до цих видів діяльності.

Додатково аналіз виявив, що серед здобувачів вищої освіти, які брали активну участь у віртуальних дискусіях і групових проєктах, середній бал із навчальних завдань становив 85%, що на 15% вище, ніж у здобувачів вищої освіти, які менше брали участь у таких видах діяльності.

Також, порівнюючи рівень успішності здобувачів вищої освіти, які взаємодіють із відеоуроками та віртуальними практичними завданнями, з тими, хто практикує традиційне читання текстів і самостійні завдання, виявили, що перші досягають вищого рівня успішності.

Отже, результати дослідження підтвердили, що активна участь у віртуальному навчальному середовищі сприяє покращанню успішності здобувачів вищої освіти.

Таким чином, застосування статистичних методів дало змогу об'єктивно оцінити вплив різних форм активності у віртуальному навчанні на успішність здобувачів вищої освіти.

Додатково використано кореляційний аналіз для встановлення зв'язку між рівнем активності здобувачів вищої освіти на платформах навчання та їхнім загальним задоволенням від процесу навчання. Цей аналіз дав змогу виявити, що існує статистично значима кореляція між цими двома змінними, підтверджуючи, що здобувачі вищої освіти, які активно взаємодіють із платформами, схильні до більшого задоволення від навчання.

Перед початком програми психологічної підтримки зібрано дані про джерела труднощів у функціонуванні учасників. Після завершення програми проведено повторне інтерв'ювання тієї ж групи. На основі результатів опитування визначено, як

програма вплинула на їхню загальну задоволеність функціонуванням у різних сферах життєдіяльності (таблиця 1).

Таблиця 1

Розподіл джерел труднощів функціонування в досліджених до та після участі в програмі

Сфера функціонування	До участі в програмі	Після участі в програмі
	%	%
Взаємини з родичами	65,0	13,0
Професійна сфера	80,0	12,0
Соціальна сфера	79,0	15,9

Узагальнюючи дані дослідження, можемо стверджувати, що після участі в програмі учасники здатні були чітко визначити основну сферу дезадаптації у своєму житті, яка завдавала їм психологічну травму. Наприклад, лише 13,0% зазначили наявність труднощів у взаєминах із родичами після участі в програмі порівняно з 65% до участі. У професійній сфері ця цифра становила 12% проти 80%, а в соціальній сфері – 14,1% проти 79% ($p < 0,05$). Також важливо відзначити, що загальний зворотний вплив труднощів різних сфер знизився в усіх досліджених ($p < 0,05$).

Досліджені особи підкреслювали, що відновлення повноцінної професійної діяльності мало істотний, а іноді основний вплив на формування адаптації й в інших сферах. Вони вказували на зменшення впливу соціальних проблем на прояви соціальної фобії. Крім того, після участі в програмі, за їхньою суб'єктивною оцінкою, знизилася частота стресових ситуацій через конфлікти.

У дослідженні також проаналізовано дисперсію для порівняння середніх результатів між різними групами здобувачів вищої освіти, які використовують різні підходи до змішаної форми навчання. Цей аналіз дав нам змогу виявити статистично значущі різниці в навчаль-

них досягненнях між групами, що підтверджує важливість вибору ефективних методів навчання.

Як бачимо, застосування різних статистичних методів аналізу даних дало можливість об'єктивно оцінити ефективність різних методів змішаної форми навчання та їх вплив на успішність і задоволення здобувачів вищої освіти від навчального процесу, а також дослідження підтверджує необхідність розроблення й упровадження ефективних стратегій психологічної підтримки для здобувачів вищої освіти, які змушені переходити на змішану форму навчання в кризових ситуаціях.

Результати дослідження надзвичайно цікаві та мають практичне значення для вдосконалення процесу навчання й підтримки психічного здоров'я здобувачів вищої освіти в кризових ситуаціях.

Результати дослідження вказують на необхідність подальших вивчення й розроблення програм психологічної підтримки для здобувачів вищої освіти.

Висновки. Отже, на основі викладеного можемо підсумувати таке:

1. Дослідженням встановлено, що змішана форма навчання значно впливає на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти особливо в умовах загроз і викликів сьогодення.

2. Доведено, що підвищений рівень стресу, тривожності й депресії серед здобувачів вищої освіти, які перейшли на змішану форму навчання через загрози та виклики сьогодення, свідчить про необхідність системного підходу до підтримки їхнього психологічного благополуччя.

3. Результати дослідження дають змогу стверджувати, що здобувачі вищої освіти, які отримували додаткові програми підтримки, демонстрували значне полегшення в психологічних показниках, таких як стрес, тривожність і депресія, що вказує на важливість наявності доступних та ефективних психологічних ресурсів для здобувачів вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- The Hamilton Depression Rating Scale: Has the Gold Standard Become a Lead Weight? / R.M. Bagby et al. *American Journal of Psychiatry*. 2004. Vol. 161, № 12. P. 2163–2177. URL: <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.161.12.2163>.
- Бацилева О.В., Резніченко О.О. Особливості психодіагностики страхів у дорослому віці. *Габітус*. № 20. С. 69–76. URL: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.20.11>.
- Clark D.M., Wells A. A cognitive model of social phobia. *Social phobia: Diagnosis, assessment, and treatment* / за ред. R. Heimberg et al. New York : The Guilford Press, 1995. P. 69–93.
- Hamilton M. A rating scale for depression. *Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry*. 1960. Vol. 23. № 1. P. 56–62. URL: <https://doi.org/10.1136/jnnp.23.1.56>.
- Герасименко Л.О. Нова методика діагностики психосоціальної дезадаптації. *Лікарська справа*. 2018. № 1–2. С. 82–88. URL: [https://doi.org/10.31640/JVD.1-2.2018\(14\)](https://doi.org/10.31640/JVD.1-2.2018(14)).
- Хаустов М.М. Психодіагностичні особливості осіб молодого віку з розладами адаптації. *ScienceRise: Medical Science*. 2019. № 1 (28). С. 45–47. URL: <https://doi.org/10.15587/2519-4798.2019.155462>.
- Nezu A.M., McClure K.S., Nezu C.M. *The Assessment of Depression: Treating Depression* / за ред. A. Wells, P.L. Fisher. Wiley-Blackwell, 2015. P. 24–51. URL: <https://doi.org/10.1002/9781119114482.ch2>.
- Pellerito J.M. Chapter 25 – Assessments in Driver Rehabilitation: *Handbook of Assessment in Clinical Gerontology (Second Edition)* / за ред. P.A. Lichtenberg. San Diego, Academic Press, 2010. P. 679–720. URL: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-374961-1.10025-9>.

Резніченко О.О. Класифікація та типологія страхів як теоретико-методологічне підґрунтя для пошуку ефективних напрямків психологічної допомоги. *Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я*. 2020. С. 109–113.

Dysfunctional Attitudes and Anxiety Sensitivity in the Manifestation and First Onset of Social Anxiety Disorder versus Specific Phobia and Healthy: A Prospective Longitudinal Study / M. Rudaz et al. *Psychology*. 2016. Vol. 7. № 14. P. 1810–1823. URL: <https://doi.org/10.4236/psych.2016.714168>.

Confirmatory Factor Analysis of the Center for Epidemiologic Studies Depression Scale in Oncology With Examination of Invariance Between Younger and Older Patients / R. Saracino et al. *European Journal of Psychological Assessment*. 2020. Vol. 36. № 2. P. 229–236. URL: <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000510>.

Вельдбрехт О.О., Тавровецька Н.І. Шкала сприйнятого стресу (PSS-10): адаптація та апробація в умовах війни. *Проблеми сучасної психології*. 2022. № 2. С. 16–27. URL: <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-2-2>.

Walsh J., Corcoran J. A Social Work Perspective on the Adjustment Disorders. *Social Work in Mental Health*. 2011. Vol. 9. № 2. С. 107–121. URL: <https://doi.org/10.1080/15332985.2010.522918>.

Зінченко О. Психологічні умови ефективності дистанційного навчання під час війни. *Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки»*. 2022. № 13. С. 71–77. URL: <https://doi.org/10.30970/PS.2022.13.9>.

REFERENCES

Bagby, R.M., Ryder, A.G., Schuller, D.R., & Marshall, M.B. (2004). The Hamilton Depression Rating Scale: Has the Gold Standard Become a Lead Weight? *American Journal of Psychiatry*, 161 (12), 2163–2177. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.161.12.2163>.

Batsylyeva, O.V., & Reznichenko, O.O. (2020). Osoblyvosti psykhodiahnostyky strakiv u dorosloму vitsi [Peculiarities of psychodiagnosis of fears in adults]. *Habitus*, 20, 69–76. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.20.11> [in Ukrainian].

Clark, D.M. and Wells, A. (1995). A cognitive model of social phobia. In Heimberg, R.G., Liebowitz, M.R., Hope, D.A. and Schneier, F.R. (Eds.), *Social Phobia: diagnosis, assessment and treatment* (pp. 69–93). New York: Guilford Press.

Hamilton, M. (1960). A rating scale for depression. *Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry*, 236(1), 56–62. <https://doi.org/10.1136/jnnp.23.1.56>.

Herasyenko, L.A. (2018). Nova metodyka diahnostyky psykhosotsialnoi dezadaptatsii [A New Method for Diagnosing Psychosocial Maladjustment]. *Likars'ka sprava – Medical Affair*, (1–2), 82–88. [https://doi.org/10.31640/JVD.1-2.2018\(14\)](https://doi.org/10.31640/JVD.1-2.2018(14)) [in Ukrainian].

Khaustov, M.M. (2019). Psykhodiahnostychni osoblyvosti osob molodoho viku z rozladamy adaptatsii [Psychodiagnostic features of young agents with disorders of adaptation]. *ScienceRise: Medical Science*, (1 (28)), 45–47. <https://doi.org/10.15587/2519-4798.2019.155462> [in Ukrainian].

Nezu, A.M., McClure, K.S., & Nezu, C.M. (2015). The Assessment of Depression. In A. Wells & P.L. Fisher (Eds.), *Treating Depression* (pp. 24–51). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781119114482.ch2>.

Pellerito, J.M. (2010). Chapter 25 – Assessments in Driver Rehabilitation. In P. A. Lichtenberg (Ed.), *Handbook of Assessment in Clinical Gerontology* (Second Edition) (pp. 679–720). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-374961-1.10025-9>.

Reznychenko, O.O. (2020). Klasyfikatsiia ta typolohiia strakiv yak teoretyko-metodolohichne pidgruntia dla poshuku efektyvnykh napriamkiv psykhologichnoi dopomohy [Classification and Typology of Fears as a Theoretical and Methodological Basis for Finding Effective Directions in Psychological Assistance]. *Osobystisni ta sytuatyvni determinanty zdorovia – Personal and situational determinants of health*, 109–113 [in Ukrainian].

Rudaz, M., Becker, E.S., Margraf, J., Ledermann, T., Meyer, A.H., & Craske, M.G. (2016). Dysfunctional Attitudes and Anxiety Sensitivity in the Manifestation and First Onset of Social Anxiety Disorder versus Specific Phobia and Healthy: A Prospective Longitudinal Study. *Psychology*, 07 (14), 1810–1823. <https://doi.org/10.4236/psych.2016.714168>.

Saracino, R.M., Cham, H., Rosenfeld, B., & Nelson, C.J. (2020). Confirmatory Factor Analysis of the Center for Epidemiologic Studies Depression Scale in Oncology With Examination of Invariance Between Younger and Older Patients. *European Journal of Psychological Assessment*, 36 (2), 229–236. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000510>.

Veldbrekht, O.O., & Tavrovetska, N.I. (2022). Shkala spryniatoho stresu (PSS-10): adaptatsiia ta aprobatsiia v umovakh viiny [Perceived Stress Scale (PSS-10): Adaptation and Validation in Wartime Conditions]. *Problemy suchasnoi psykhologii – Problems of Modern Psychology*, (2), 16–27. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-2-2> [in Ukrainian].

Walsh, J., & Corcoran, J. (2011). A Social Work Perspective on the Adjustment Disorders. *Social Work in Mental Health*, 9 (2), 107–121. <https://doi.org/10.1080/15332985.2010.522918>.

Zinchenko, O. (2022). Psykhologichni umovy efektyvnosti dystantsiinoho navchannia pid chas viiny [Psychological conditions efficiency of distance learning during the war]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia psykhologichni nauky – Lviv University Herald. Series: Psychological Sciences*, (13), 71–77. <https://doi.org/10.30970/PS.2022.13.9> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 23.04.2024.

Стаття прийнята до друку 20.05.2024.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Внесок авторів:

Мороз С.М. – дизайн дослідження, коректування статті;

Семеніхіна В.Є. – анотації, висновки, резюме;

Широков О.В. – ідея, збирання й аналіз літератури, висновки;

Бойко О.В. – участь у написанні статті;

Агарков С.Ф. – участь у написанні статті.

Електронна адреса для листування з авторами:

shuravey@ukr.net